

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felölös szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy fél hasábos pititsor után 3 kr. számíttatik.

Pályázati hirdetés.

Az „Israelita-Magyar-Egylet“ elhatározván a szt. irás magyar fordításának kiadását, mindazok, kik a próféták valamely könyvének lefordítására vállalkozni hajlandók, ezen könyvnek alább kijelölt részeit, idegen kézzel írva, a fordító nevét rejtő jelíges levél kapcsolatában, és a borítékra tett „Bibliafordítási mutatvány“ megjelöléssel pályázó mutatványképen f. é. december 31-dik napjáig ft. Löw Lipót főrabbi urnak Szegedre küldjék be.

A pályázó mutatványok e következők:

1. Josuára, melynek fordítói tiszteletdíja 50 o. ért. forint a 2. és 23. fej.
2. Birák könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 60 o. é. forint az 5. fej.
3. Sámuel első könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft. a 12. és 16. fej.
4. Sámuel második könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 65 o. é. ft. a 7. és 22. fej.
5. Királyok első könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft a 7. és 8. fej.
6. Királyok második könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft. a 18. és 21. fej.
7. Esaiásra, melynek fordítói tiszteletdíja 175 o. é. ft. az 1. és 42. fej.
8. Jeremiásra, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. ft. a 9. és 23. fej.
9. Ezechiélre, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. ft. a 13. és 29. fej.
10. Az apró prófétákra, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. frt. Hosea 9. fej. Obadjah egészen, Micha 7. fej. Habakuk egészen.

A legjobbnak talált pályázó mutatványokhoz esatolt jelíges levelek felbontatván, ezek fordítói fognak az illető bibliai rész fordításával megbiztatni, mely alkalommal a munkánál követendő elvek iránt is utasítást fognak nyerni.

A többi levelek fölbontatlanul maradván, a mutatványokkal együtt az „Israelita-Magyar-Egylet“ levéltárába letéttnek.

A pályázó mutatványokat az „Israelita-Magyar-Egylet“ biblia fordító-bizottmánya fogja megbírálni.

Kelt Pesten 1863-iki october 15-én.

Az „Israelita-Magyar-Egylet“ választmányának nevében

Dr. Rózsay József, elnök,
Rosenberg Izidor, titkár.

Község és rabbi.

II.

(Fmt.) Mint első cikkünkben mondtuk, két irányban kívánók a rabbi és község közötti viszonyt rendeztettnék látni.

Az első oly módozat szerzése, mely villongások esetében mind a rabbit, mind a községet a gyakran előforduló kölesönös erőszakoskodások ellen megóvjá és jogainak érvényesítésére segítse.

Azt lehetne ellenvetni, hogy nem akarunk képezni statum in statu, hanem ha valamelyik részen igazságatlanság követtetett volna el, menjen szerződésével a rendes bíróhoz, és inditson pert ellenfele ellen.

E téves cáfolattal azonban csak azok fognak fellépni, kik a község és rabbi közötti viszonyt tisztán magánjogi szerződéses viszonynak tekintik.

Ezen ellenvetéssel szemben újból a mindennapi gyakorlatra utalunk, mely azt tanítja, hogy a magánjogi igények ily villongások eldöntésénél alig jönnek tekintetbe, és hogy ugy egyik mint a másik fél nem a bírónál, hanem az állam politikai hatóságainál szokott orvoslást keresni.

Hogy hatóságnak kell lennie, mely ily vitás esetekben község és rabbi között ítéletet mondjon, az kétségtelen, valamint az is, hogy ellenkező esetben a teljes anarchiában csak a jus fortioris emelkedhetnék érvényre.

De kétségtelen az is, hogy a hatóság nem lehet a polgári bíró, ki csak az enyém és tiéd felett, és legfeljebb, ha a sértés büntetté fajult, e felett ítélhet, de nem ítélhet az ezeknél sokkal magasztosabb, sokkal kényesebb és sokkal fontosabb érdekek felett, melyek ezen kérdéseknek mindenkor lényegét képezik, nem ítélhet a vallásos és erkölcsös érzületeken ejtett csorbák felett, és mitsem tehet azok helyreállítására.

Mi haszna, hogy a bíró a szerződés betűjére hivatkozva, kimondja, miszerint X. község köteles Y. rabbit ennyi és ennyi évig hivatalában meghagyni, ha a község tagjai egyedül hagyják a kellenen rabbit zsinagógájában, és a hit szolgája végett elhanyagolják magát a hitet?

Vagy mi haszna, hogy a bíró X. községet Y. rabbinak tartásától felmenti, ha az elkövetett botrány évtizedekre számúzi a békét és egyetértést a községből, és másrészt minden tehetségesebb embert elriasztand oly pályától, mely őt és sorsát a véletlen esélyeinek teszi ki? —

Abban, hogy a bírót kikertüli, mai gyakorlatunk

helyes, de nem helyes abban, hogy az állam politikai hatóságait teszi a hitközségek és rabbik disciplinarius ügyekben bírónak.

Nem vagyunk az elsők, s valószínűleg rem is az utolsók, kik ezt kimondottuk.

Oly abnormitás, mely nemcsak Magyarországon, hanem a külföldön is divik, s melynek fennmaradása ellen annyi indokot hoztak fel, hogy azok ismétlése jóformán felesleges.

Nincs is ennél fogva, nem is lehet szándékunkban kimerítő polemicus értekezést írni e tárgyról; beérjük néhány rhapsodicus észrevétellel.

Az államhatóságilag visszahelyezett rabbit, ha különben teljes jogában volt is, maga ezen visszahelyezés fogja, legalább az értelmiség szemében, erkölcsileg tönkretenni.

Miért?

Nem felelünk e kényes kérdésre magunk, hanem idézzük egy némethoni rabbi szavait, kinek elfogulatlansága, mert maga is rabbi és nem is magyarországi, meg-támadhatlan lesz.

A rabbik állását szabályozó, bajorhoni miniszterialis rendeletről szólóban, ezeket mondja dr. Philippsohn:

„Bizonyos az, hogy a zsidósággal mi sem ellenkezik annyira, és semmisem el-lensége a zsidóságnak annyira, mint az államhatalom által terjedt, meghatalmazással ellátott, és a politikai hatóság által támogatott rabbi.“

Dr. Philippsohn e szavai oly világosak és eleget mondók, hogy semmit sem kell hozzátoldanunk.

Egy másik pontot is csak megérintve hozhatunk fel állításunk indokolására, a további kifejtést a t. olvasóra kellvén bízunk.

Nincs nevesebb dolog, mint a zsidó hitközségek perpatvaraiban politikai küzdelmeket, az egymással szemben álló töredékekben politikai pártokat akarni látni.

A ki hitközségeinket, azoknak előjáróit és tisztviselőit, a mult és jelen időbeli előjáróságoknak történetét csak némileg ismeri, a kinek egyszer módjában volt a folytonos versengések tényezőit a maguk mesztelenségében látni, az csak elneveti magát, ha azt mondják neki, hogy X. rabbi, ki az almémort a zsinagóga közepére akarja helyezni, conservatív, Y. előjáró pedig, ki orgonaszó mellett imádkozik, forradalmár!

Pijutok felett nem egyszer már össze is verekedtünk, de hogy hitközségeink gyűléstermeiben, a korlátlan vagy alkotmányos monarchiai vagy köztársasági államforma, centralisatio vagy decentralisatio felett folytak volna a vitatkozások, már arra egyetlen egy példa sincsen.

Eunél valóban kisebb gondunk is nagyobb, de igen sok esetben bizonyára még a fogékonyság és képesség is hiányzik ily kérdéseknek — nem megvitatására, de megértésére.

De a mily bizonyos, hogy hitközségi mozgalmaink sem nem volt, sem nem lesz politikai jelentőségük, ép oly bizonyos az is, hogy az erkölcsrontó „meszirah“ művelésének mindaddig nem leszen vége, míg disciplinarius pereinknek foruma — a politikai hatóság.

E sajtó seb csak akkor fog behegedni, midőn községi előjárónak és rabbinak oly bírója lesz, ki ép úgy távol áll az országos politikai kérdésektől, mint a köz-

ség maga; oly bíró, ki ismeri a hitközségi életet összes tényezőivel, és e tényezők titkos rugóival.

Csak ily forum, melynek természetesen magának a zsidó hitfelekezetnek kebeléből szakadottnak kell lennie, fogja mindenkor tisztán látni, az egyéni nagyra-vágy, tulbuzgóság, vagy éppen anyagi érdek és ebből keletkezett privátellenségesség szította villongások indokait. —

Ily hatóság a rabbit, ha ő lesz az igazságos fél, megvédendi.

De e védelem sem állhat mindenkor a pusztá visszahelyezésben, mert ha a vita oly indokokból keletkezett, melyek a község vallásbeli meggyőződéséből veszik eredetüket, ha a rabbi visszahelyezése a község tetemes része vallásos érzületének megsértésével járna, akkor, mert a község vallásos érzületének sérthetlensége a rabbinak felette áll, a visszahelyezés helyett más oly elégtételt kellend a méltatlanul megsértett rabbinak szolgáltatni, mely mégis a községi előjáróknak minden hatalmaskodási kedvtüket elvegye.

De másrészt, ha a rabbi volt a „chilul hasem“ okozója, e hatóság fegyelmi büntetés, és szükség esetére a hivatalképesség elvétele által gondoskodni fog arról, hogy más községben új botránynak ne legyen szerzője!

A zsidó faj népisméjéhez

(Ethnologia.)

Az élettanárok és természetbuvárok figyelmét már régen magára vonta azon feltűnő tapasztalat, hogy a zsidó faj népesedési tekintetben lényegesen eltér a körülötte élő nemzetektől. Hazánkban néhány évvel ezelőtt Haller főorvos ur szedte össze egy statistikai adatokkal ellátott röpiratban az ide vágó biostaticai tulajdonságokat.

A zsidó faj sajátosságai közé tartozik az is, hogy azon ritka fajok egyike, melyek minden éghajlat alatt egészségesen élnek. E tény a tudomány ugyan már régen elismerte, mindazáltal nem tartjuk feleslegesnek, hogy ezen igazság ujalagos megerősítésére egy korunkbeli tekintélyt is idézzünk. A „londoni népismészeti társaság“ tárgyalásainak (Transactions of the Ethnological Society of Londons) II. kötetében foglaltatik egy értekezés, mely ezen ügyet alaposan tárgyalja. Hunt ur t. i. abban az embernek a különféle éghajlatokhoz való alkalmazkodásáról (acclimatisation) szól. Ez alkalommal a nevezett tudós kételyét fejezi ki az iránt, valljon létezik-e oly emberfaj, mely a szó legtágasabb értelmében világpolgári vagy is más szavakkal, mely a lakható világ minden területén korlátlanul minden éghajlathoz alkalmazkodni képes. Mivé válnék az eszkimó, ha azt a forró földövre áttennék, vagy a hindu, ha annak a jégsark közelében kellene letelepednie? Maga az európai a tropicus országokban vérhasban szenved, és a néger tüdősorvadásba esik, ha Európában sokáig tartózkodik, s nem is valószínűtlen, hogy minden népfajra ki vannak szabva bizonyos földtani határok, melyeket büntetlenül el nem hagyhat.

Minden faj között azonban a zsidó, a chinai nép, és talán a cigány az, melyek úgy látszik, a világpolgári jellegét e tekintetben leginkább megközelítik. Különféle or-

szágokban statistikai adatok közöltettek a zsidókat illetőleg, melyekből kiderülni látszott, hogy a zsidónál más élettani törvények észleltek, mint a körülé élők népeknél. Így például Algirban a betegedési és halálozási statistica kimutatja látszólagosan, miszerint a zsidó jobban van acclimatisálva a többi gyarmatosoknál.

Hunt ur véleménye szerint a zsidóknál mutatkozó ezen látszólagos felsőbbbségnek főoka abban rejlenék, hogy tiszta, keveretlen vérű fajt képez. Tiszta vérű fajok általában a változásokat jobban eltűrik, mint a vegyvérűek. Például szolgálhatnak a chinaiak, cigányok és arab nomádok. Maga az angol, kinek törekvései a gyarmatosításban világszerte jó sikerűkről ismeretesek, a nevezett fajokkal egyáltalában össze nem hasonlíthatók.

Tehát nem lehet tagadni, hogy hitsorsosink azon kevés fajok élén állanak, melyek arra képesítvők, hogy a földterület minden éghajlata alatt boldogulhatnak. Mint említettük Hunt ur szerint ezen kedvező körülmény a vér tisztaságában alapulna. De ezen balvélemény, ha az állati élettant tekintetbe vesszük, nem épen látszik megingathatlannak. Az állati fajok magukra hagyatva idővel elsatnyulnak, és mind az élet, mind a gyakorlat bebizonyította, hogy ennek csak a viszonykeverés (Kreuzung) veheti elejét. Nagy nemzeteknél, például a franciáknál,

évenként megújul a panasz, hogy az unjoncozásnál a gyengébb, alacsonyabb természetűek száma napról napra öregbedik, jöllehet Franciaország lakosai évszázadok óta ugyanazon fajból valók. A zsidó csekély véleményünk szerint, és eredetére nézve ugyan tisztavérű faj volt, de több mint tizenhatszázad óta a világ minden éghajlata alatt letelepedvén, Darwin legújabb, és a legismertebb tudósok által helyeselt tana szerint: egyes ágai a különféle országok minősége szerint átidomultak. Nem lehet képtelenségnek bélyegezni azon állításunkat, hogy a spanyol vagy tunisi zsidó nem ugyanaz, a mi a lengyel, vagy olasz vagy német zsidó testalkatára, életmódjára s a többire nézve. Minthogy pedig valamint nálunk Magyarországon, úgy más birodalmakban is a zsidó népesség a legkülönbözőbb bevándorlás útján alakult, úgy vélekedünk, hogy épen hitsorsosink közt történt a legélénkebb viszonykeverés, és így fajunk megedzése.

Továbbá figyelemre volnának méltatandók talán a zsidók éttörvényei szabályai is. Az újabb tudomány a tápszerek tanulmányozásában örökzöld babérokat aratott. A zsidó éttörvények bő anyagot szolgáltathatnak a fenébbi éghajlattani rejtély megoldására. Reméljük, hogy köztünk is feltámad idővel egy Moleschott!

—k—k.

TÁRCA.

Simson halála.

Költői elbeszélés.

(Folytatás.)

Delila szól, ajka ragyog,
Méz és illat kéje van ott;
Simson feje lágy ölében,
Félig alva, félig ébren.

„Én kedvesem, szép kedvesem,
Gyöngülésed mitől leszen?”

„Hét nyirkos ág összefonva,
Hét szál vessző a karomra!” —

„Aludj, aludj szerelmesem,
Aludj, aludj szép csöndesen!”
Hét szál vessző összefonva,
Simson gyilkos nyugalomba.

„Kelj föl, kelj föl én kedvesem,
Kelj föl, mindjárt véged leszen;
Filiszterek vannak nálad!” —

Fölriad és összemállik
A hét vessző mind egy szálig,
Mint ha tépne hét hajszálat.

„Én kedvesem, szép kedvesem,
Gyöngülésed mitől leszen?”

„Hét szál kötél összefonva,
Hét szál kötél a karomra!” —

„Aludj, aludj szerelmesem,
Aludj, aludj szép csöndesen!”
Hét szál kötél összefonva,
Simson gyilkos nyugalomba’.

„Kelj föl, kelj föl én kedvesem,
Kelj föl, mindjárt véged leszen,
Filiszterek vannak nálad!”
Fölriad és mind egy szálig
A hét kötél összemállik,
Mintha tépne hét hajszálat.

„Én kedvesem, szép kedvesem,
Gyöngülésed mitől leszen?”

„Fülteim ha össze-szótted,
Erőm elfogy itt előtted!”

„Aludj, aludj szerelmesem,
Aludj, aludj szép csöndesen!”
Simson haja összefonva,
Simson gyilkos nyugalomba’.

„Kelj föl, kelj föl én kedvesem,
Kelj föl mindjárt véged leszen;
Filiszterek vannak nálad!”

Fölriad mint a vad állat,
Fényes haja összebomlik
S Delila keblére omlik.

Am Delila kéri szépen,
Könyt ragyog a szemében.
„Én kedvesem, szép kedvesem,
Gyöngülésed mitől leszen?”

„Ha levágod a hajamat,
Életem csak egy pillanat!”
„Aludj, aludj szerelmesem,
Aludj, aludj szép csöndesen!”
Simson haja már levágva,
Mind két szeme ah, kivájva!
„Kelj föl, kelj föl én kedvesem,
Kelj föl, mindjárt véged leszen;
Filiszterek vannak nálad!”
Föllállana, de nem állhat!
Fölkelne, oh de nem kelhet,
Bú váltja föl a szerelmet!
Két száz filiszter most előbuvik;
S tüvölt, tüvölt meg annyi rut kuvik;
Ravasz mosoly ül kéklő ajkikon;
És mindenik kezében egy szigony.
„Itt van ezer ezüst darab;
Tied a pénz, miénk a rab!” —
Ekkoron kezeit békókba szorítják,
Hallatlan átkokkal szívét szomorítják.
Simson pedig a mint magához térhetett,
Ilyetén szavakkal vádolá az eget:

„Szememet leköti
A vakság békója;
Kezem a szolgaság
Éjszakája rója!
Arcomon érzem ah,
Lepörögni a vért;
Eként fizet az ég,
Dicső tettemért?!
Két jó szemem: két pusztá sirgödör;
A sirlakók rémárnya már gyötör!
Minek is éljek én, ha népem fölhalott,
Nyögvén a filiszter korbácsai alatt;
Hova lesz Jehuda, hová lesz Izrael,
Ha még Istene is hűtlenül hagyá el!! —
Van-e a végzetnek érző szive,
Hogy szívemet nem veszi semmibe?
Rakott reám sulyos fájdalomkat,
Szívem a tehertől majd megszakad!
Dél sines és a nap már nyugodni szállt!
Még élek és már érzem a halált!

És te asszony, ki bért kaptál vérebektől,
Fényes nappal rettegj iszonyu nevedtől!
Késő éjjel pedig ha kedvesed várnád:
Zokogva öleld át halál-hideg párnád!”

(Vége következik.)

Farkas Albert.

Mannheimer Noah Izsák *).

Mannheimer Noah Izsák, ki arra volt hivatva, hogy népe számára az üdv gyümölcsét termelje, hogy szavai által a „kiaszott tagokat” fölélessze, Kopenhágában 1793. október 17-ikén születt. Mint akkortáiban szokásos volt, korán fogták a tanulásra. Már negyedik éves korában iskolába küldték, s nyolc-

kilenc éves korában már a talmudot tanulta. Később Mannheimer egy újonnan alapított intézetbe jutott, hol a biblián és héber nyelven kívül, az iskolai nevelészet is bőven adatott elő.

1807-re, 14 éves korára, esik Kopenhágának az angolok általi ostromlása és lövetése. A lövetés egyike volt a legborzasztóbbaknak, miket a történet ismer. A fiatal ember szüleinek háza (atyja a község előimádkozója volt) a lángok martaléka lön; fölötte azonban örködött az isteni gondviselés. A lövetés harmadik éjjelén elfáradtan feküdt a földre és elaludt. Egy golyó az ablakon átsvitott és a gondtalan alvónak feje fölött elsurrant.

1808-ban lépett a gymnasiumba, hol nagy szorgalommal tanult, és 1814-ben ment egyetemre. Ő a bölcsészet, nyelvészet és keleti nyelveket tanyulmányozta, és theologiai előadásokat hallgatott. Azonban egy értelmes tanár vezetése mellett magát egyszerűsersmind a talmudra és egyáltalában a zsidó tudományokra adta.

A dán zsidók 1814-ben egyenjogosítottak. Az ottani kormány a zsidóknak nem csak külső állását akarta javítani, hanem azt műveltség által belsőleg is emelni. A kormány különösen a vallásitanításra fordított nagy figyelmet, mely az időn, itt úgy mint másutt, nagyon el volt hanyagolva. A kormány egy vallástant iratott, melynek szerzője a híres zsidó író Cohn Salom volt, rendezte a vallástan oktatását, törvényesen behozta a confirmatiót és egy hittanári állomás föllállítását, mint királyi hivatalnokét, elrendelte.

Ekkor Mannheimerre fordították szemeiket, ki a község figyelmét, ifjúsága dacára, magára vonta. 1816. június havában foglalta el hittanári állomását. 1817. május havában tartatott az első confirmatió, mely igen nagy hatást tön.

Ezen tünnepek következménye igen fényes volt. A községi előjáróság e hatalmas benyomást további haladásra akarta felhasználni, és rendezett isteni tiszteletet hozott be „éptelési órák” vagy „ájtatossági gyakorlatok” nevezete alatt, mely szerdán tartatott. De ezek csak 1821-ig tartattak, amidőn is a támadt surlódások miatt föl lettek függesztve.

Ez évben Mannheimer utazást tön Némethonban, és Berlinbe ment, hol dr. Ries J. és más férfiak az újabb törekvéseket nagyban előmozdították. Mannheimer fölkérte egy szónoklat tartására, és ő, kinek a német nyelv nem volt anyanyelve, elbájoló az értelmiség e városát, a német tudományosság e székhelyét.

Berlinből Bécsbe ment. Az itteni izraeliták között (nem képeztek községet) vallási és műveltségi viszonyok tekintetében nagy volt az izgatottság. A kormány elismerte a zsidók nehéz állását; de azt gondolta, hogy a zsidóság a zsidókat a nézetek és foglalkozások bizonyos körébe számítzi, mely őket alkalmatlanokká teszi a polgári életre. Legjobbnek tartá tehát, az ifjúság nevelését javítani stb.

Mannheimer Bécsbe jövelele, ki már Berlinben tartózkodása alkalmával szólított fel az odamenetelre, mind a kormányra, mind a haladó pártra nézve kívánatos volt. Mannheimer 1821. év július havában három szombat szónokolt a régi Dampfinger-udvarban, és a szó szoros értelmében lelkesítő hallgatóit.

Mannheimer jelenléte ideje alatt ernyedetlen tevékenységet fejtett ki. Ugar földet kellett művelnie. A bécsi toleráltak, kik külsőleg nem képeztek egy elzárt egészet, belsőleg sokféleképen voltak szét darabolva és forgácsolva. Hazájuk az összes osztrák tartományok és „Némethon” volt; mindegyiknek megvolt a maga ifjúkori vallásos hagyománya, melyet érvényre akart emelni. Itt teremtő erőre volt szükség. Az akkori előjárók és képviselők segítségével egy községet alakított. Az isteni tisztelet rendét és ritualéját kidolgozta és pedig a hagyomány bő alapján, hogy ily módon a „Sulchan Aruch” követelményeinek eleget tegyen és a vallásos szükségét kielégítse, nehogy a községben szakadás támadjon, és így áthidalta amaz úrt, mely e két pártot elválasztá. A község részére a hatóságokhoz való beadványokat ő szerkesz-

*) Wolf G. után.

tette. Az akkori főkancellárral, Saurau gróffal értekezett, ki nagy érdekléssel kísérte Mannheimi törekvéseit, mit később be is bizonyított, midőn az isteni tisztelet szabályozása a kivitelhez jutott. Mannheimi tevékenysége által a kormány is engedékenyek mutatkozott a zsidók kívánatai irányában, politikai állásukat illetőleg.

Kopenhágába való visszautaztában Mannheim Lipésében nagy tetszéssel szónokolt. Szabadságának leteltével 1821. december havában újra elfoglalta szülővárosában hivatalos állását. — A berlini község felszólításának engedve, hol a szónoki állomás dr. Z u n z eltávoztása után tisedésbe jött, másodsorú hágyá el Kopenhágát, miután elbocsátásért folyamodott a királyhoz és azt a leghizelgőbb módon meg is nyerte.

Midőn Mannheim Berlinbe érkezett, a viszonyok megváltoztak. A német isteni tisztelet felfüggesztetett és a Spandau-uteában fekvő, u. n. Beer-féle templom bezárattott. Még mindig nem mondott le reményéről. Rábirta a községet, hogy szónoklatait a fősinagógában tarthassa és az új formákat a régiekhez csatolhassa, a mi csakugyan meg is történt. A fennálló héber isteni tisztelet után tehát a német tartatott szónoklattal. A miniszterium helyeselte e tényt. De az „ó“-párt, mely magát beléletében látta veszélyeztetve, minden követ megmozdított, hogy a történet meg nem történté tegye, és végre királyi rendelet érkezett le, melynél fogva német istentisztelet és német szónoklatok tartása megtiltatott. E rendelet elleni minden folyamodvány és felszólalás elutasított és Mannheim Berlin 1824-ben elhagyta. Az ezutáni időt mint magánzó Hamburgban és Lipésében töltötte.

1824-ben nőül vette Mannheim Damier Liza, hamburgi hajadont, kinek keze után, mint Jakab Rachelért, hét évig járt. De ez év nemesak házi életére nézve volt döntő befolyással. Az őszi ünnepek alkalmával, a vásár ideje alatt, ő tartá az ünnepi beszédeket Lipésében.

Biedermann M. L. ur jelen volt a vásáron, és ő, valamint a többi hallgatók is el voltak ragadtatva és bájolva Mannheimi beszédei által. Bécsben épen akkor emelkedtek az új templom falai a Dempfinger-féle udvarban levő ó templom helyén. A szónoki kérdés égetővé lett. Biedermann ur tehát Bécsbe visszatért után Mannheimert ajánlá szónoknak, és még ugyanazon év november havában egyhangulag meg is választatott, és minthogy Bécsben, hol nem létezett izr. község, nem akarták neki a szónok címet adni: „A os. k. bécsi engedélyezett nyilvános izraelita vallástani iskola igazgatójává“-nak neveztetett.

Mannheimer 1825. június havában lépett hivatalába, és az új templomot 1826. április havában a legfőbb hivatalnokok jelenlétében avatta fel.

Mannheimer iskolai tevékenysége 1825. október havában kezdődött, és csak 1829-ig tartott. Ama physicali lehetetlenség állott be, hogy feszült tevékenysége mellett, melylyel a községet szervezte, ezen hivatalt többé nem viselhette; de e rövid idő alatt is áldásteljes magot szőrt el.

Mannheimer mély belátással és szakértő ismerettel rakta alapját és talaját egy áldásos községi életnek; tisztult izléssel és művészi mérvben emelő föl az istentiszteleti rend és a korszerű intézetek oszlopait és falait, s elragadó ékesszólással koronázta meg az egyetértés épületének tetejét. Gyakorlati jászeme menté őt az eszmék utáni kapkodástól, melyeknek hasznosítása adott időben és a fennállott körülmények közt lehetetlen volt, és halhatatlan érdeme marad, hogy községében a békét szüntelenül fenntartotta.

A bécsi izraelita hitközség nyilvános jótékonyági ügye, mely annak legkiválóbb fenntartójához tartozik, nagyrészt ő neki köszöni szervezetét s általa és vele jött életre. Ő több u. m.: A szegény-intézet, kézműves-egylet, siketnóma-intézet és a szegény

izraelita tanulókat segélyző egylet elnöke. Továbbá a keresztyén krajcár-egylet (Kreutzer-Verein), és a megszabadult fegyencek egyletének tagja. A Jeiteles-féle alapítvány gondnoka stb. Ezen egyletekre sok időt és erőt fordított, és közreműködése által emelkedtek azon magaslatra, melyen ma azokat látjuk.

Mily általánosan ismertetett el Mannheimi tevékenysége, abból is kiténik, hogy 1848-ban Brody őt választotta követül az ausztriai országgyűlésre. Nem akarjuk említetlenül hagyni azon beszédeket, melyeket a zsidó adókérdésben 1848. október 5-én és a halálbüntetés megszüntetésénél 1849. január 29-én tartott, a midőn is főszónoknak megválasztatott.

Mannheimer első volt azok között, kik a talmudot és a midrast a szöszékre vitték, és azon kincseket, melyeket ezek magukban foglalnak, teli kézzel szórta a közönség közé. Szónoklatai nincsenek chablon szerint kidolgozva, nem tartják meg félfenken a formát. De mindig lángészről tanuskodnak, mely classicus minták szerint képződött. Mannheimi szónoklatai mindenestre homileticai téren a legjobbakkhoz tartoznak. Hangszerve a középhangokban maig is erős, és maga is áthatva levén a dologtól, melyet képvisel, képes hallgatóinak szívét is lánggra hevíteni. Kiténő erő van előadásában; ha elbeszél valamit, azon művészi plasztica uralg. Oly bibliai elbeszéléseket, melyeket mindnyájan folyékonyan tudunk, úgy ad elő, mintha mind újak volnának. Első és metszővé válik előadása, ha az élet balgaságait és gyöngéit ostromozza. Valamint a legszigorubb censura idejében is népének jogait védte; ép oly élesen lép föl népének hibái ellen, hogy annak nagy erényeit megőrizze.

Mannheimer sok sorscsapást elszenvedett. Szemei 1832-ben az igen nagy megerőltetés miatt annyira meggyengültek, hogy az orvosok teljes megvakulástól tartottak. De ettől megmenekült, és ámbár rövidlátó és szemei gyöngék, az még sem vont le semmit ernyedetlen tevékenységéből. 1858-ban elhalt neje; 1862-ben Tódor fia, jogtudor, ki iránt legszebb reményeket táplált, s ki a teremtő tetterő emberének bizonyult be.

A sors e kemény csapásai súlyosan hatottak Mannheimerre, és egészsége roskadozott. Ezen isteni látogatásoknál tétetett próbákra községének szeretete és kedves lelkipásztorukhoz ragaszkodásul, ki joggal mondhatta magáról (Zsófia leányának esküvőjén 1853. máj. 18-án): „Ily órákban én sem voltam községemnek hivataloskodó lelkipásztor; én ennél több, én annak atyja, barátja és testvére voltam. Ó szívem gyermeke, ő volt éjjeli, nappali gondom. Én ifju voltam s megváltam, és nem felejtettem el, hogy mi Isten községét éri, összeségben úgy mint külön, részt vegyek azon örömben és bánatban, mintha engem ért volna. Én házám szerenoséjét és békéjét sohasem tettem legfőül, Isten háza volt az én házám, úgy miként az ő tisztelete szívemen fektött. Izrael háza — az én házám, az én családom, melynek jóléte és baja engem mélyen meghat, és mely életem minden óráját elfoglalta.“

Kiegészítéskül és jellemzéskül azok számára, kik őt személyesen nem ismerik, hozzáteszük: Mannheimi testileg gyöngye alkatu és nem magas termetű. De első tekintetre észre lehet venni, hogy nem közönséges emberrel van dolgunk. Szavaiban és taglejtéseiben, úgy közönséges beszédében levő nagy elevenség dacára, mely által társas körben biztatón és éltetően hat, vesztített méltósága, melynek eredete a szív és lélek különös tulajdonságaiban rejlik, sohasem hagyja el. Az egész jelenet ugyszólván szellemi. A nagy sötét szem, a jellemző vonások, s néhány hosszú fürt, legkivált akkor, midőn lángoló szavakkal szól községhöz, és a tárgy mélyen meghatotta, azon régi hithősökre emlékeztet, kik meggyőződésükért éltek, és azért meghalni készek voltak is.

Mannheimer gyermekei közül ötven vannak életben és teszik kellemessé öregségét; két férjhez ment leánya és három fia, kik a gyakorlati életre adták magukat.

A Mannheimer-ünnepélyről bécsi levelezőnk következőleg tudósít:

Bécs, október 18.

(Bk) Mannheimer jubilaris ünnepét, melyet a bécsi hitközség és a nagy számmal érkezett hitközségi küldöttségek tegnap megültek, legmagasztosabb és legjelentékenyebb volt azon zsidó ünnepélyek között, melyekre emlékszünk. Nem volt ez sem hivatalos ünnep, sem fény- és pompa fejlesztésére szentelt nap. Kedélyes, szívemelő emléktünnep volt ez, melyet a bécsi hitközségi család lelki atyjának szentelt. És, mert az ünnep szívélyesen és bensőséggel folyt le, épen azért talált annyi részvevőre, ép ezért érdekelt az egész székvárost.

Az ünnepélyi programot sok szépet, sok dicsőt ígért ugyan, de ez a valóság mellett háttérbe szorult, mert a képzelődés alig állíthat maga elé fogalmat, mely ezen az egész előrehaladó zsidóságra nézve fontos nap magasztosságának megfelelő.

Már kora reggel megtelt a templom tere ábitatos közönséggel. Maga az imaház fényesen ki volt világítva, a szószék és az ünnepelt szónok ülőhelye fel volt diszitve, a szószéken ezüst tárgyban ékes biblia feküdt.

Az isteni tisztelet oly ünnepélyes módon vevé kezdetét, miként azt csak új napján tapasztaljuk. A heti szakasz felolvasása után Dr. Jellinek Adolf lépett a szószékre az ünnepi beszédet tartandó. Hangtalan csend állott be a sűrű tömeg között, midőn szónok megindult hangon a fenemlített bibliából a szöveget elolvasá. A remek beszéd nem téveszté el hatását. Jellinek mérész művészi vonásokkal rajzolta a zsidóság hőseit, küzdelmeit, fegyvereit, győzelmeit és diadalait, minden időben, és minden egyes rajz után, magára az ünnepeltre tért vissza, ki láthatóan meg volt hatva ifju pályatársa bensősége és ékesszólása által. A beszéd után következett a 134-ik zsoltár, melynek zenéjét Sulzer az ünnepélyre szerzett, és melyet hatalmas kar adott elő.

A muszafima után az oltár szószékké alakult által, melyen a község képviselői a jubilarisnak üdvözlőleveleket valának letendő. Wertheimstein lovag, a képviselők legöregebbike, ki ép annyi ideig képviselője mint Mannheimer hitszónoka a bécsi községnek, a jubilarist a község nevében ifjui hevéllyel üdvözölte. Koenigswarter lovag az ünnepi bizottság nevében tartott üdvözlő beszédet, és Dr. Kompert felolvasta a község feliratát. Ekkor Pollak, városi községi tanácsos lépett elő, hogy a jubilarisnak Bécs városa dispolgári oklevelét átnyujtsa. Beszédében kiemelte azt, miszerint Bécs városa községe büszke arra, hogy ily tiszteletreméltó polgártárat kebelébe fölvehet. Frankel vár. községi tanácsos egy pompás arany kehelynek átnyújtásával, melybe e szavak: „Szereteten, isteni szolgálaton és jótétéményen alapszik az egész világ,“ héber betűkkel valának bevésve, bezárta az ünnepélyt.

A jubilaum második szakasza 12 óraker a hittani iskola helyiségeiben vette kezdetét. Itt is gazdagon s elmésen volt feldiszitve a nagy terem. A közönség ülésével szemközt volt a szószék, melyen az ősz jubilaris helyet foglalt, s az üdvözlőlevelet és feliratokat elfogadta. Legelől M. olajba festett életnagyságu képe függött, virágfüzerekkel koszoruzva. Ekkor Wertheimer J. ur, mint az iskolai bizottság elnöke lépett elő s üdvözölte őt az iskolai ifjuság nevében, mely körülötte össze volt gyűlve. Erre ismét Dr. Jellinek jelent meg, hogy a jubilarisnak a neki ajánlott „Messer Leon rhetorikája“ című munkát átnyujtsa. E jelenet az egész ünnepélynek fénypontját képezte. Mert azon beszéd, melyet Dr. J. ez alkalommal tartott, s melyben bevallotta, miként „ezen ajánlás szolgáljon tanubizonyoságu a világnak arra nézve, hogy miként működhessen egy városban két hitszónok testvéreik üdvére és javára“ olyannyira meghatotta az aggastyánt, hogy a

meglepett közönség szemeláttára ifju ügytársát ismételten átölelte, megcsókolta és megindult hangon felkiáltott: „Most nyugodtan halhatok meg, miután benneteket ily nemes, derék férju gondviselése alatt tudlak!“ — Ezen momentumnak esetelésére a nyelv nem bir elegendő kifejezéssel. Boldog bécsi hitközség! Mily szerencsésen választád lelki pásztoraidat, kikkel benső egyetértésben oly nagyokat művelhetsz!

Ezután következett a különféle küldöttségek bemutatása Dr. Wolf és Dr. Hammersehlag hittanítók által. A boroszlói collegium-rabbinicum Dr. Grätz tanár ur által volt képviselve, ki a papképezde nevében hozta üdvözlését. Föt. Steinhardt, aradi rabbi ur, velős, mély és rövid szavakban magyarhoni hitsorsosainak szerencsekívánátát fejezte ki a jubilarisnak, melyel a jubilaum másik szakasza délutáni két óraker véget ért.

Este 6 óraker a „fehér lóhoz“ címzett vendéglő helyiségeiben disztrakoma kezdődött. A terem fényesen volt kivilágítva. A bécsi hitközség notabilitásain kívül részt vettek azon: a bécsi polgármester, a vár. községtanács elnökei, Chorinsky gróf helytartó és több kitünő személyiség. Körülbelül 100 teritéku volt; emelte még a lakomát szép hölgykoszorunak jelenléte. Az ebéd igen élénken folyt; az első hivatalos felköszöntést dr. Jellinek mondta császár Ő Felségére, mely alkalommal egyszersmind megemlékezett a császári hercegekről is, kik csak néhány nappal ezelőtt a törvényhozó testületben egy a zsidókat illető törvényre vonatkozólag igen szabadelvűen „igennel“ szavaztak, mig az isteni hit egynémely képviselői a tagadás szellemének hódoltak; erre következett néhány felköszöntés a jubilarisra. A polgármester felköszöntötte a kitközséget, kijelentvén, hogy büszke zsidó polgártársaira. Kuranda egyik toasztyában szölt: „Auszriában szó sem lehet többet a zsidók emancipációjáról, mert olyan államnak, mely annyi nemzetiséget magában rejt, s a melyben a zsidók oly compact tömeget képeznek, ha alkotmányosan fejlődni akar, valamennyi néptörzsnek egyenjoguságát szüksegképen elismernie kell.“ Maga a jubilaris is több ízben megható szavakkal köszönte meg az iránta tanusított tiszteletet s a részére mondott szerencsekívánatokot és üdvözlőlevelet, — és vidáman s jókedvűen tért kiki haza este 10 óraker.

Végül lehetlen említés nélkül hagynom azon kitünő, szívből fakadó szavakat, melyeket a „Reform“ Mannheimernek szentelt.

„Régi, és fájdalom! igazolt panasz az, — így ír Schuselka, — hogy általában, különösen pedig Németországban érdemteljes férfiak csak akkor találhatnak hálás elismerésre, midőn már a sirnak csendes nyugalmába léptek. Annál nagyobb tehát örömtünk, ha valahol ezen szomorú szabály alul engesztelő kivétel történik. És azért örvend egész Bécsváros értelmisége, és Bécsbeli örvendeni fognak a bel- és külföld összes nemesérmelmtü egyénei Mannheimernek bölcső- és jubilaris ünnepe fölött, mely a bécsi izr. község által oct. 17-én fog tartatni.

Ünnepe ez egy nagyérdemti, méltán nagy tiszteletben álló férfunak. A Mindenható kegyelme által dúsan meg van áldva a szellem magas adományával, Isten valódi szolgájához és az emberiség hű barátjához illő szívvel bir, valóságos papi jellem. Ő a legnagyobb mértékben megérdemli az ég és a világ azon ritka jutalmát, hogy késő aggkorban, fél századnak ernyedetlen munkássága után még szent hivatalában működhessék, munkássága áldását virágzásban láthassa, és kortársai hálás megtiszteltetését elfogadhassa.

Mannheimer jubilaris ünnepét nem csak zsidó hitsorsosai ünneplik, hanem Bécsnek, Ausztria- és több országnak összes szabadelvű és nemesérmelmtü egyénei egyesülnek ez ünnepélynél. Mannheimer a keresztyéneknél is a szó valódi értelmében népszerű. Neki nem kellett az egyenjoguság felvilágosult korát bevárnia, a közvélemény neki a szellemi vezetők nemes rangjá-

ban már régóta nem csak teljes egyenjogúságot adott, hanem magas szellemi tehetségét elismerve, és tisztán ragyogó valódi isteni hivatását tisztelve, sokak előtt előrangba helyezé. Élénken emlékszünk azon időre, hol, midőn Bécsnek legkitűnőbb hitszónokairól volt szó, Mannheimer neve az elsők között állt.

Nem lehet feladatunk Mannheimer gazdag életét és áldásdus munkásságát e lapokban leírni. Csak azon kellemes kötelességnek akartunk eleget tenni, hogy a jubilaris ösznek, kinek ifjú korunkban gyakran szívüdtető épülést köszönhattunk, és kit az ausztriai történet legszebb, de egyszerűs mind legveszélyesebb korszakában nyilvános működésben láttunk legbensőbb, legősintébb tiszteletünkről szóló lapot szenteljünk. És evvel Mannheimer szép jubilaris ünnepénél azok kívánataihoz csatlakozunk, kik őt leginkább szeretik és tisztelik, kik szívéhez legközelebb állnak.

LEVELEZÉSEK.

Zimony, october 10.

Szemanja voltam egy nagyszerű ünnepélynek, melyet a helybeli izraelita község f. hó 8-ikán tilt, s melyet t. szerkesztő ur engedelmével ezennel leírni bátorkodom.

Kicsiny, de diszes zsinagóga, melyet e csekély számú, mindössze 32 tagból és néhány ideiglenesen itt tartozkodó idegenből álló község ritka áldozatkészséggel épített, főt. Löw szegedi fő-rabbi ur által ünnepélyesen fel lőn avatva. Ha ilyen alkalommal egyáltalán minden izraelita keble örömtől dobog, akkor a benyomás, melyet Zimony e napon, kivált az idegenre gyakorolt, sokkal hatásosabb volt; mert nem csak az izraelitának vallásához való hű ragaszkodása nyilvánult ki belőle, hanem azon örvendetes tény is, hogy a zsidók jeles férfiakat valamint hajdanában, ugy még most is becsülni és tisztelni tudják.

Pancsován küldöttség fogadta a rabbi urat külön gőzhajón, Zimonyban pedig mozsárlövésekkel fogadtatt.

A felavatás maga, mely a fényesen feldiszitett templomban nagy és fényes gyülekezet előtt történt, nagyszerű volt. Filipovics dandártábornok ur ő nm., a város hatósága, minden hitfelekezetnek papsága, s a város minden előkelő polgára jelen voltak. A körüljárások megtörténte után, mely alkalommal a derék N. becskerekai kántor Goldstein ur énekkarral a halgatókat áhitatra ragadta, főt. rabbi ur templomi beszédet tartott.

Habár szerény tollammal képes nem vagyok ezen kitűnő beszédnek lényeges tartalmát visszaadni, mindazáltal nem hagyhatom említetlenül a szónoklatnak azon fénypontját, mely szerint szónok a parasa és a haftoráknak első verseit szövegül használva a zsidó törvényről szólt, mely vallási és nemzetiségi különbséget nem ismervén, csak a felebaráti szeretet parancsolja: szólt továbbá a zsidó hazafiságról oly országokban, hol polgártársaikkal egyenlő jogban részesülnek, melynek fényes voltát a történelemből számos adatokkal szembeállítva bebizonyította.

A szónoklat benyomása megható volt; a tábornok ő n. m. a szónoknak barátságosan kezét szorítá és nyájasan üdvözölte, a zimonyi községet pedig hatalmasan feldicsérte.

Délután nagyszerű lakoma volt Leon előljáró ur házában, hol a vidámság legnagyobb tetőpontját elérte; következő szombaton pedig, mely napon Löw rabbi ur ismét kétszer elragadóan szónokolt, fényes táncvigalom rendeztetett, hogy a fiatalság részvéte által az ünnepély teljessé váljék.

Különösen említésre méltó, hogy az itteni keresztyének valálkülönbséget nem ismervén, az itteni zsidósággal a legnagyobb barátságban és testvéri egyetértésben élnek és együtt mulatnak velük.

Mielőtt leveletem befejezném, nem mulaszthatom el azon férfiak neveit följegyezni, kik az általános áldozatkészségben kiválóan kitűntek, ezek: Leon, Russo és Hercl urak; hasonló dicséretet érdemel Herzog orvos ur is, ki mint a templomi felavatás rendezésére és főt. Löw rabbi ur elfogadására kiküldött bizottmány elnöke az egésznek rendezése körül szép tapintatot és ügyességet tanusított.

Silberstern Lipót.

Boroszló, october 14.

T. szerkesztő ur!

Mielőtt az itteni zsidó papnöveldéről egyet mást szólanék, szükség egy ujságról említést tennem, — hahogy egy körülbelül két hónap előtt történt esemény ujságnak nevezhető, s a melyről e lapokban is már szó volt.

Dr. Joel, a fentebbi intézet eddigi tanárának, a boroszlói papi székre való megválasztatását értem. Geigernek, ki azt előbb bírta, Frankfurtba történt távozása után négyen pályáztak ez állomásra; nevezetesen: Drs. Wolf (gottenburgi) Stein (danzigi) Cohn (Pozdamból) és Joel, mely utóbbi a választó bizottmány részéről egyhangulag nyerte el az elsőbbséget.

És ez igen természetes; dr. Joel egyike korunk legnagyobb szellemeinek; alapos, mély tudományosságának, széles, bő ismereteinek, tiszta fölfogása és helyes tapintatának bizonyosságát már azelőtt „Philo Maimuni, Nagy Albert Maimunihoz való viszonyáról“ szóló magánirataiban adá, melyek által a tudós világban igen szép hangzású nevet szerzett magának. Jelen helyzetében már szélesebb kör kinálkodik Dr. Joelnek, szellemi nagy tehetségeinek kifejtésére. Nem szándékozom ugyan ezuttal Dr. Joel magasröptű s mindamellet könnyen érthető, főként pedig tartalomdus szónoklatairól referatát írni; ezt már a tér szűke is megtiltja. Csak azon tényálladékat akarom e helyütt fölemlíteni, hogy mindenkinek, ki dr. Joel elragadó, főként pedig a midrasznak ügyes, — mondhatni — művészi kezelése által rendkívüli meglepő hatású beszédeit hallja, az öröm s meglegedés érzete sugárzik ki szeméin. Nem csoda tehát, ha dr. J. varázsilág ható szónoklatai, a vallás iránt különben egykedvűen viselkedő egyéneket is, a mindennapi foglalkodás zajló örvényétől el, — s a zsufolásig megtelt zsinagóga szent csarnokai közé vonzza.

Hogy dr. Joel — ki utódja eddigi hiányában az intézeten előadásait az alapszabályok értelmében január hóig folytatja, — távoztával növendékei szívében oly általános bűt, mondhatni fájdalmat hagy vissza, onnan magyarázható, mert ezen általánosan kedvelt tanár a száraz teoriával a kedély bensőségét összekapcsolván, előadásaiban a legbarátságosabb és nyájasabb eljárást követ. De maga az intézet számára is dr. J. kiléptével származó űr, annál nehezebb lesz betöltendő, menél személy beszédközlő tény az, hogy a curatoriumnak aligha fog sikerülni oly egyént kitalálni, ki oly kitűnő héber, classicus philologus, bölcész, főleg pedig oly fényes szónok legyen, mint dr. J. — A homiletica s vallásbölcészeti előadásokban valószínűleg az érdeemes igazgató Fraenkel ur, s a szakértő dr. Bernays fognak osztozkodni.

Az intézetbe mindenfelől ujonnan érkezett ifjak közt, magyar ajku nem létezik.

K . . . S.

Vegyes hírek.

— Az „Izraelita Magyar Egylet“ Manheimert a következő sorokkal üdvözölte:

Ha kifürkészte a bölcseséget
Megmarad az nála késő öregségig,
Ha kedvét és szeretetét folyton
az erkölcsi jónak szentelé —
Még öregségében is virul
üdén, örömteljesen.

צופה בחכמה אם יהי
עמו תתלונן בחלבו.
רצונו וחפצו בהיות כמומר
ינוב כשיבה טובה.

„Főtisztelendő, nagytudományu, mélyen tisztelt ur! Forró tisztelőinek nagy száma között az itt alóirtak is megjelennek Ön előtt, hogy őszinte tiszteletüket, áldásteljes működésének legmél- több elismerését és úgy eléggé nem tisztelhető személye iránti legbensőbb részvétiket hetvenedik születésnapja alkalmából ezennel kinyilatkoztassák.

Távol Öntől mi is megüljük ezen tünnepet, mint oly egyes képviselői, mely feladatának tartja vallásunk és törzstünk érdekeit honunk nyelvén előmozdítani.

A mult évszázadban a nagy világbölcs Mendelssohn Mózes a szent írásnak a houi nyelvre való áttételével németországi hitrokonaink vallásbeli művelésének örök alapkövét letette. A tisztult isteni tisztelet terén Németországban később eszközölt nemes törekvések a dicsőített isteni igével elvetett mag legdíszesebb virágai. Önnek juttatá, főtisztelendő ur, a jószágos gondviselés osztályrészlül, hogy osztrák birodalombeli hitrokonainkat a nemesbített istentisztelet áldásaiban részesítse, midőn ezt ama kegyelet szoros szem előtt tartásával, mely a valóban tiszteletre méltót megilleti, a kor jogos igényeivel és követelményeivel oly összhangzásba hozta, hogy a régi és az új egymásba olvadván, a szellemnek és a szívnek, a vallásnak és az alaknak elég tétetett.

És ezenkívül minő szolgálatokat tett ön az emberiségnek, nevezetesen vallásrokonainak?

Nagyban és kicsinyben, szóval és tettel segített az egyesén, és minden jót, mit az idő hozott, elősegített.

És így lett az Ön neve tünnepe! és így tünnepe lesz az a legkésőbbi időkg.

Mi pedig nyugodtan tekintünk Önnek előhaladt korára, mert miként az e sorok élére tett jelige hangzik, még Ön is üdén és örömteljesen virul tettűs élet körében és igyreméljük, hogy a jószágos gondviselés még sokáig, igen sokáig, fogja fenntartani életét.“

= M a n n h e i m e r J. N. jubilaem-tünnepe a pesti hitköz- ségi előljáróság is küldött feliratot. A felirat Posner K. L. ur által igen szépen lett bekötve.

* Pécsi levelezőnk írja, miszerint ft. Ehrlich főrabbi ur az általa felállított thalmud-thora alsóbb osztályában a m a g y a r nyelvet hozta be tannyelvül. A mintafőtanoda tanítói testülete is, a S.-A.-Ujhelyből odajött B e c h e r ur személyében egy magyar tanítóval szaporodván, és az ezen intézetnél alkalmazott külföldi tanítók is nagy szorgalommal tanulván a magyar nyelvet, levelező reményli, hogy e példát a mintafőtanoda is rövid időn követendi.

— Mult számunkban közöltük, hogy a birod. tanács urak háza is elfogadta azon törvényjavaslatot, mely szerint zsidók is lehetnek közjegyzők. Az illető bizottság a javaslat elfogadása mellett szólt; mig magában az ülésben először is Salm herceg emelt szót az indítvány ellen, e felsőházi tag. kit „feudal clerical“ melléknévvel tisztel meg a „Morg. Post“. Megjegyzendő egyébiránt, hogy e szónok általában nem barátja a közjegyzői intézménynek. Thun Leo gróf csak oly helyeken akarta megengedni, hogy zsidó is lehessen közjegyző, a hol sok zsidó lakik s több keresztyén közjegyző is van. Rauscher bibornok megtámadta az indítványt. Jogi ügyekben, ugymond, nem lehet kikérülni az esküt. S kinek juthatna eszébe, egy keresztyént arra kényszeríteni, hogy a szent esküt oly ember előtt tegye le, a ki nem hisz Krisztusban? — Mint a „Wiener Lloyd“ írja, ő eminentiája ez

egyházi szónoki taglejtéssel és modorban elszavalt beszédére „geschäftig phlegmaticus“ hangon válaszolá az igazságügyi miniszter, hogy a közjegyző illetén alkalmazásáról a fennálló törvények szerint szó sem lehet. — A felső ház többsége (hozájárulván a főhercegek is) elfogadta a törvényjavaslatot.

— (Kittüntetések.) A franciák császára, midőn közelebb Bordeauxba ment, Cerfbert Eduardot, az ottani sereg-osztály hadi ügynökét (intendant) a becsületrend parancsnoki rangjára emelte. — Grødvolle, a hadi ügynökség segédje a mexikói seregnél, a becsületrenddel díszített fel, mivel — a Moniteur szerint — ritka eszélyességgel több igen fontos küldetést végzett. — Lambert M. S. a görögök főconsulja Brüsszelben azon tiszteletben részesült, hogy a belgák királyánál, I. György, a hellének új királyával, ebédelt.

— (Megtiszteltetés.) Bajorország azon szomorú dicsőséggel bir, hogy a zsidókat illető törvényei a legújabb időkg a legkegyetlenebbek voltak, minek következtében igen számosan Amerikába, Franciaországba, Ausztriába kivándoroltak. Legújabb időben a jogosság és türelmesség fuvalmalengit á a bajor törvényhozást is. Örömmel jegyeztük ide az „Isarzeitung“ következő jelentését: „Tegnap (sept. 30.) Hof városának tanácsa és képviselői testülete küldöttség által nyujtatta át dr. Arnheim, k. ügyvéd Bayreuthban, országgyűlési követ urnak Hof városa által reá ruházott tiszteletbeli polgárság igen diszes oklevelét, minekutána a két városi testület ebbeli határozata sept. 26-án a király legmagasabb jóváhagyását megnyerte volna. Ezen kittüntetés „azon kittünő érdemek méltánylása, melyeket dr. Arnheim ur az évek hosszu során át Hof városának jóléte körül szerzett.“ Dr. Arnheim ur már 15 év óta ezen kerületet képviseli a kamarában. Ő egyszersmind az első izraelita, ki bajor város részéről tiszteletbeli polgársággal díszítettett föl.“

— (Zsidó magántanár az upsalaí egyetemen.) Svédország hosszu időkg a zsidókra nézve éjszaki Spanyolországnak nevezetethett. A zsidók előbb országos törvény által szintoly szigoruan kitiltattak, mint azok még ma Spanyolországból ki vannak tiltva. De az újabb idők szelleme Svédországban is hatalmas változásokat idézett elő. Mint az ujságok hirdetik, az upsalaí egyetemi tanács dr. Seligmann József urat, izraelitát, a keleti nyelvek magántanárát (Docens) egyhangulag ajánlotta. Megjegyzendő, hogy Upsala nem kevesebb, mint Svédország Oxfordja.

— (Nemzeti Shakespeare-Bizottmány) Angliában Shakespeare háromszázados születésnapjának megülsére készülnék, és az ezen célra alakult bizottmányban hit-sorsóink is vannak képviselve Salomons Aldeman és parlamenti tag, valamint Hart S. A. Esqu. k. akadémicus által.

— (Cremieux) az Alliance Isr. Universelle elnöke Konstantinápolyba ment fontos bírósági ügyben és visszamentében Bukarestben is időzni fog.

Szerkesztői levelezés.

G. A. Szombathely. A kívánt intézkedés megtétt. Az illető mutatóványok, ha nekünk szánvák, szerkesztőségünkhez intézendők. A többire nézve a „Pályázati hirdetés“ ad felvilágosítást.

N. B. Fő-Kajaron. Negyedévi előfizetési díj 1 frt 50 kr. r. l. Szeged. Kivánsága megtörtént. Kérjük a lelkiismeretes kiosztást.

B. K. Bajára: Alkalmilag használni fogjuk.